



28. SZÁM. 1897.

BUDAPEST, JULIUS 11.

44. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6.

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 8 frt
félévre — 4.

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre 5.—
félévre — 2.50

Külföldi előfizetésekhöz a postai
meghatározott viteldij is csatolandó.

A BELVÁROS ROMJAI.

BUDAPEST kellő közepe, a Belváros, épen a régi Pest, nagy részben most teljes rom. Ócska házait bontják egymás után. Útczák, terek tűnnek el. Nem kár értők, mert nagyobb építészeti becsük nem levén, idők folytán sem váltak a múlt tiszteletreméltó emlékeivé, hanem rozoga, vén házakká lettek.

Pest utcáinak fekvésében feltűnő, hogy a Duna felé legfeljebb csak rövid, keskeny sikátorok visznek, holott a város hatalmas lüktető ereje épen e nagy folyam. De Pest fallal övezett

város volt, a Dunától is elrekesztve, s így utczáinak alakulása a kapuk felé irányult. Ekkép épen a Dunával párhuzamosan haladnak az utcák, hogy egyrészt a váci, másrészt a kecskeméti kapu forgalma haladjon rajtuk végig; míg a város közepéből a hatvani kapunak vitt egy tágsabb útca, a harmadik kijáró a városból. Pestnek eredeti alakulása, főleg a Belvárosban megmaradt mostanig; csak kevés változott rajta. A külvárosok fő utvonalai is hosszú idők megszórt csapásain, útjain keletkeztek, úgy hogy a legrégebb térképeken is megtaláljuk a Váci-út, a Király-útca, a Kerepesi-út, az Üllői-út, a So-

roksári-út egyenes hosszú vonalait, mint a szomszédos forgalom irányait.

De az új, a nagyra nőtt Pest, melyet a vele összeforrt Budával hidak kötnek össze, nagyon érzi, hogy nyüzsgő forgalma csak szűk mellékutcákon juthat a folyam partjához. Az Andrássy-út eredeti tervét is az a vágy szülte, hogy a pompás lánczvidéktől kezdve egyenes út szelje át a fővárost, de ennek útjában álltak a lipótvárosi paloták, maga a bazilika, a terézvárosi templom s aztán az a körülmény, hogy az így meghosszabbított út ferdén szelte volna át a Terézváros utcáit s végpontja a Rá-



A TORONY- ÉS DUNA-ÚTCA SARKA AZ ESKÜ-TÉR FELŐL.

Erdélyi 1896-iki fényképe.



Késmárky és Illés új háza a Kossuth Lajos-utca lerombolt oldalán (1897. július).

kos sivatagjában vesztett volna el, balra hagyva maga mellett az egész Városligetet. Az Andrássy-utat tehát nem a Dunától nyitották, hanem kihagyva a Lipótvárost, a Váci-útról és a Városligetbe vezették.

A Kerepesi-út rendkívüli forgalma a Belvárosnak zúdult, szinte ostromolja, hogy tovább nyissák ki előtte az utat. Ehhez járul még, hogy Pestet egyre több hid kapcsolja össze Budával, s a hidak mind újabb forgalmi torlódást visznek a Duna felé. A Belvárosnak összekötése egy új hídval Budának is a legfontosabb érdeke. Ez a hid az Eskütről fog nyilni, egyetlen ívben épül s magas feljárókat kíván mind a két hídfőnél. A magas feljárókat pedig fokozatos emelkedéssel akarják építeni, s így nagy terület szükséges. A Belvárosnak azon dunaparti részén tehát egy sereg épületet okvetlenül el kellett távolítani. Ezzel együtt azonban meg akarják oldani azt a feladatot is, hogy a Belvároson keresztül egyenes út vigyen a hidhoz. Még pedig a Kerepesi-út irányát hosszabbítják meg úgy, hogy a Belvároson keresztül haladjon tovább. A Kossuth-utczát (a volt Hatvani-utca) egyik oldalán tehát lebontották, a palotákat beljebb építik, részben már építettek. A mi aztán azonban volt a Belvárosban a Dunáig, azt mind bontják, éppen a Belváros kellő közepét, a régi pesti törzspolgárok ódon emeletes házait, melyek közt újabb épület alig akad egy-kettő. Így teljesen megsemmisül a Rózsa-, a Sebestyén- és Hal-tér, a Duna-utca, az Irányi-utca; egyik oldalát lebontják a Sebestyén-utczának is, mint már lebontották a Kuria épületét s egy-egy darabon a Zöldfa-, a Lipót-, a Kalap-utczákat is megbontották. Összesen százhusz ház pusztul el.

A hídfeljáró környékén, a Dunaparton már két évvel ezelőtt hozzá kezdtek a bontáshoz. Legelőször a plebánia épületének estek neki a csakánnyal s a körülté volt magánházaknak. A tavasszal széthordták a Barátok-terén a Kuria vén palotáját. Május óta pedig bontják a többi házakat, legelőször azt a nagy tömböt, mely a Sebestyén-tér, Rózsa-tér, Zöldfa-, Kalap- és Lipót-utca közé esik. Itt már az ősszel megkezdik a katonai főparancsnokság palotájának építését, melyben tisztí kázinó és őrség is lesz. A szintén eltávolítandó Károly-kaszárnya helyett emelik ezt. Az ősszel folytatják a rombolást tovább a Duna-utczán, mely a volt Hal-térre nyílt, hol már csak a halászat jelképes szobra és a mögött egy magános sarokház áll rögtönzött szállodává és vendéglővé alakítva, míg a pusztulás sora rökül. Most is rom már ezen a környéken minden. Egyik háznak csupán az alapfalai vannak még meg, a másikkól a földszint. A melyiket még nem rontják, maga-

tól hull róla a vakolat, mert évek óta nem javították.

A Kossuth-utczán csupa nagy házakat kellett lebontani. A pusztulásra ítelt oldalon már csak egyetlen palota áll dacosan a régi helyén: a kupolás Dréher-palota, melyet alig tíz éve építettek, s mely a főváros egyik legnagyobb palotája. Ennek is le kell szedni az elejét, de a tulajdonossal még nem tudtak megalkudni. A többi házaknál gyorsan megy az átalakulás. A melyeknek homlokzata még fennáll, a mögött is készül az új palota. Az előlést a boltok számára addig meghagyják, s majd akkor bontják el, ha beköltözhetnek a hátrább épülő új házba. Fényes palotákat emelnek itt mind. Két-három esztendő előtti fényképi felvételek már csak a múlt emlékeit hirdetik. A Koronaherceg-utca és Ferencziek-tere sarkán az új büszke Cziráky-palotát már szinte megszoztuk, mintha nem is oly régen lett volna, mikor egyszerű emeletes ház állt azon a helyen. A mellette levő (a Granátos-utczáig terjedő) 3-emeletes Diescher-féle sarokháznak egyelőre csak a hátsó részét, meg az első része felső emeletét bontották le. A kereskedések megmaradnak benne, míg az új ház elkészül. E házban lakott hosszabb ideig a Pulszky-család, mikor a külföldről visszatért és ennek első emeletén lakott sokáig, még a 60-as évek elején Szilágyi Dezső.

Egyik képünk a Kossuth-utczának lebontott oldalát mutatja.

A Belvárosban egy pár nagyon tipikus multszázadbeli ház esett áldozatul, s egy pár olyan, melyhez érdekes emlékek fűződnek. A Kalap-utca 18-ik számú háza egykor Fáy Andrásé volt. Már nem eredeti alakjában állt fenn; egy emeletet építettek rá. Emlékezetes kis emeletes ház volt a Sebestyén-terén a «Csiga» vendéglő. Alacsony bolthajtásos vendégszobájában és borozójában évtizedeken át sok iró megfordult a régi évtizedekben, s Vörösmarty is itt töltötte esteit a negyvenes években. Emeletén később Irányi Dániel lakott sokáig, s ezért halála után a mellette levő kis sikátort Irányi-utczának nevezték el. A Kalap-utca és Lipót-utca sarkán állt még a tavasszal a «pléh kalapos» egyemeletes ház. Háromszögletű pléh kalap lógott a kapuja fölött, arról nevezték el az egész utczát. A ház Degré Alajos író volt, s nem régebben innen is temették el.

Eltűnt a Sebestyén-teréről a kuriai épületekkel együtt az egykori Kovács-ház, melynek vezetessége volt a Fillingér-kávéház, a hatvanas években híres jogász tanyá. A régi «Csiga» melletti másik sarokház a mult század palotái közül való, a sarkon kirügő tornyos erkélyvel. Ilyen erkélyes ház arrább töle, a Lipót- és Duna-utca sarkán levő is. Ez a Martinovics-féle összeesküvésben lefejezett Laczkovics nemesi portája volt. Ettől balra a másik sarok házának második emeletén éppen a Rózsa-terre néző részén, melyet képünk is mutat, több esztendeig lakott Tóth Kálmán s itt volt évekig a «Fővárosi Lapok» szerkesztősege.

A Sebestyén-teréről s a Rózsa-teréről még egy pár képet mutatunk be a rombolás előtti napokból. Köztük van a városház mögötti «Török császár» is, Pest egyik legrégibb kávéháza.

A Laczkovics-házzal kezdődő Duna-utca kétségtelenül a régi Pest legerdekesebb része: egyes házai a mult század divatjára mutattak mansard fedelökkel, melyek alatt padlás-szobák is akadnak. Ezeket annak idején jó módú polgárok családi házakul építették.

A pusztulásnak mintegy határát tünteti föl az a képünk, melyen a «Kigyó» gyógyszerár látszik, a Kigyó- és Sebestyén-utca sarkán. A mi ettől balra esik, a mit az itt nyíló utczában szemközt látnak, az már csak volt, vagy már csak rövid ideig marad meg. A kis emeletes ház, melyben a gyógyszerár van, szintén kisajátítás alá kerül.

Pest legrégibb házának tartják a Duna-utca és Torony-utca sarkán azt a feltűnő rozzant

épületet, melyről nem lehet elhatározni, hogy földszintes-e, vagy emeletes. Földszintje lebű, emelete ablakait fölnyújtott kézzel elérhetni. Falai nyirkosak, omladozók; udvara szűk, kicsiny és az emeletnél korhadt fa folyosó fut rajta körül. Emberemlékezet óta mindig a piacz kiegészítője volt. Arultak benne krumplit, zöldséget, hagymát, fa- és vasedényeket, s ezenkívül raktára volt a kofák portékáinak. A piacz már fél év óta elköltözött előle, s most már bús elhagyatottságban várja a tót napszámosokat, hogy hordják szerzeszt. Azt mondják, hogy még a török időkből való, s hogy sokáig itt lakott a belvárosi plebános is valamikor.

A rombolásokról számos képünk beszél. Ezekből látható a nagy átalakulás kezdete. A megmaradó házak közt egyre tágabb területek nyílnak meg; a Gellérthegy bokros zöld oldalát látjuk a város belsejéből. Napról-napra több a rom, növekszik az átváltozás.

A Belváros eddig legjobban ellenállt az újabb-kori építkezéseknek. Most annál rohamosabban nyit tért az új alkotásoknak.

*

Gyorsan növekedett a magyar főváros, mihelyt megnyerte önrendelkezési jogát, s a kormány székhelyévé vált. Még hatvan-hetven évvel ez előtt is egyszerű kisebb város volt, az előtt pedig elhagyatott, csöndes, fallal és palánkkal kerített helység, idegen nyelvű lakossággal. Az átalakulás mesés gyorsaságára nézve érdekes meghallgatnunk a régi Pest egyik élő tanúját, a most már 83 éves Tóth Lőrinczet, ki a harminczas évekre való visszaemlékezéseiben ezeket írja:

Abban az időben, midőn én először láttam Pestet, 1825 körül, s még akkor is, midőn 1830-ban egészen ide költöztem tanulmányaimat folytatni, nem volt a ma oly pompás és élénk fővárosnak sem szép teste, sem szép lelke. Voltak ugyan egyes nagy épületek, két s három emeletes házai, itt-ott csinos áruboltjai és kávéházai, s a kirakatokban a külföldi cífraságoknak, a társas életben a bécsinek némely majmolásai, melyek Schams Ferencz urat, Pest városának 1821-ben kiadott, s adatgyűjtés tekintetében nagy érdemű leírásában, arra bírták, hogy itt már akkor a fővárosi műveltségnek magas fokát lássa és ezért az illető hatóságoknak kellemes bókokat mondjon: de mindent összevéve, kénytelenek vagyunk kimon-dani, hogy az akkori Pest, nagyobb részében még erősen magán viselte egy ázsiai tatár város bélyegét, egy kevés német civilizációval bekenve.

Az ősi Budával még akkor nem egyesült, éppen nem vonzó nevű Pest, a mi széklei nyelven annyit, mint nagy kemezsze, s egy értelmű a német jövevények által Budára ragasztott *Ofen* névvel, s e nevet a nyári hónapokban jól meg is érdemli, német nyelven pedig éppen ragályt jelent, a mi bizony nem igen vonzó név egy fővárosnak, s azért gróf Széchenyi Istvánt is bosszantotta, a ki szerette volna hazája szívére, melyért az ő nemes szíve oly forrón dobogott, minden históriá felvetésével, *Honderű*-nek nevezni, — ez a Pest akkor még nem dicsédkedhetett fővárosi, annál kevésbé magyar fővárosi arezulattal; s kevés jöltre mutató lakházaival, unalmas tekintetű ronda középületeivel, rossz fogsorhoz hasonlító utcáival, melyeken egyes 2—3 emeletes házak viskókkal voltak keverve, kövezet nélkül, vagy tyukszemkínzó kövezettel, porával, sarával, szemetével, melyet a forró nyári szél szerte széthordott, inkább emlékeztetett Ázsiára s a török uralomra, mely itt csak pusztulást és romokat hagyott. A török pasák uralma alatt, mely itt másfél századon át táborat tartott, az egykor virágzó Pest, s az egykor *kincses*-nek nevezett Buda alig volt Európához számítható; a lakosok, kiknek volt valami félténi valójuk, kíváncsodáltak, s csak koldús nép lézengett a romok közt. Midőn a török 1686-ban kivonult: Pestnek csak néhány száz lakosa maradt. A szegény rom csak lassanként emelkedett ismét a számot tevő városok sorába, miután 1703-ban újra szabad királyi várossá lett. Egy századnál tovább tartott fokonykénti lassú feltámadása a 19-ik századig, melynek negyedik tizedétől

fogva azután rohamossá, lavinaszerűvé vált fejlődése s emelkedése.

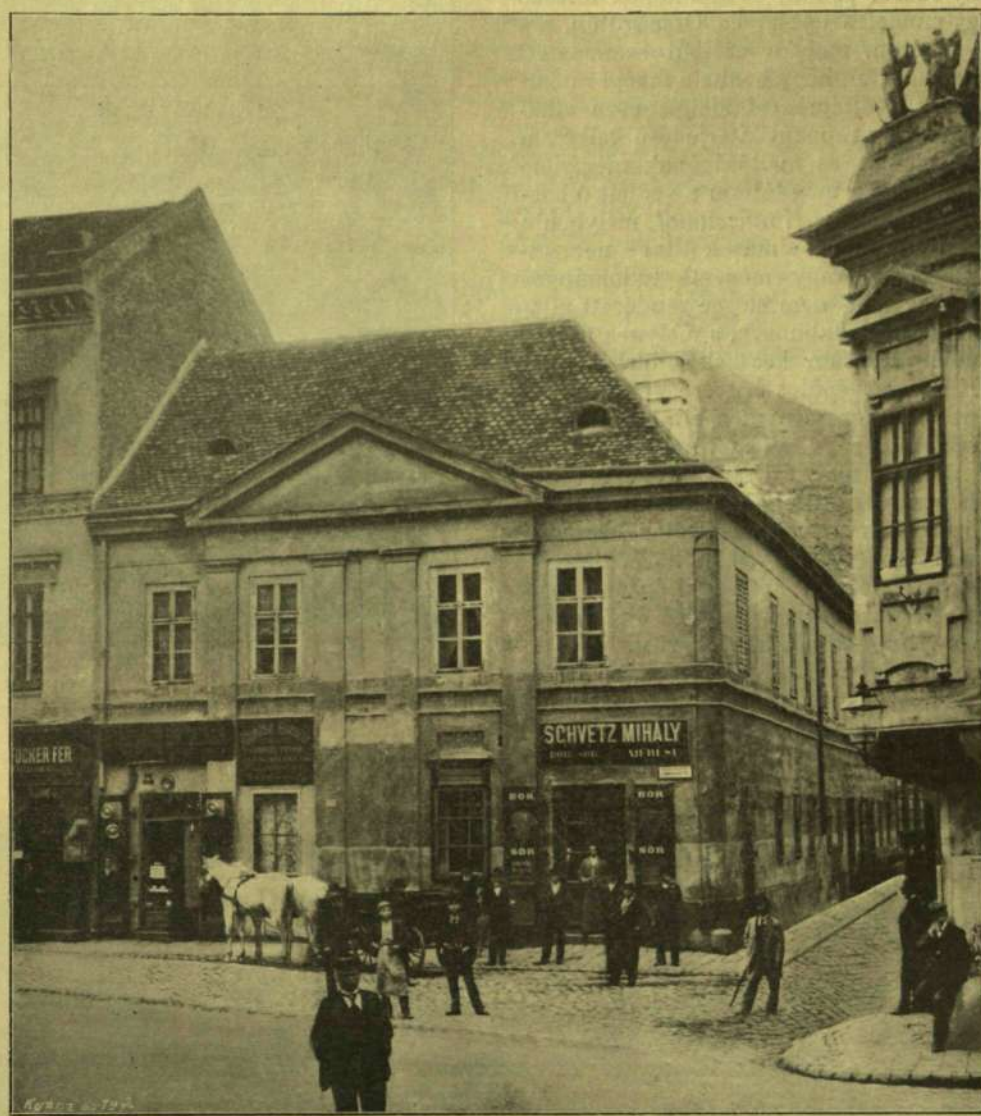
A dunaparti fényes sétány s ennek palotásora, gránit lépcsői, ültetvényei, szobrai, a nagyszerű és pártját ritkító Andrássy-sugárút, s palotákkal szegzett széles körutak helyén, hol ma villamos vasút röpti a tolongó embertömeget kevés percz alatt nagy távolságokra, akkor még szemétdombok, alacsony ronda házikók, pálinkamérő bódék s lebűjók bűzöltek, melyekbe nem volt tanácsos betévedni a testi és erkölcsi ragálytól őrizkedő embernek.

Az ó- és új város határán a hajóhidnál, a forgalom főpontjánál, s az élénk személyforgalom fő csatornájánál, melyet az áteresztésre várakozó hajók előtt naponként egyszer fel kellett nyitni, a mikor aztán a sietős útú emberek zúgolódhattak, vagy csolnokon vitethették át magukat a túl partra, akkor feltűnő szépségűnek tartották a *Kemnitz*-ház (a mostani Angol királyné-szálloda), melynek kávéházához a sokkal alacsonyabb utcánál néhány lépcső vezetett fel; a másik soron pedig, a már Lipótvárosnak nevezett új városrészben, a felépítésre váró *redoute* épületnek még pusztán álló s épületanyagokkal elhalmozott telke mellett, óriási nagyságban meredt ég felé, az 1812 óta megnyitott s későbbben leégett rossz akusztikájú *német színház*, az akkori német Pest fő-fő büszkesége, magyar mánások által fentartva, segélyezve, igazgatva. Nagy nehezen lehetett a német városi tanácsnál, s gróf Brunszviknál, a vállalkozónál kieszközölni, hogy hetenként egy párszor magyar előadások tartassanak, s Kisfaludy Károly néhány nap alatt megteremtett első drámai kísérletei, a «Tatárok» és «Ilka», majd «Stibor vajda», s néhány vigjátéka előadathassanak.

E nagy német színház helyén ma a *Haas-palota* áll; az utczanégyeszoget kiegészítő kolosszális *Vigadó-épület*, — hol 1848-ban a képviselőház s honvédelmi bizottmány örökké emlékeztetes gyűlései tartattak, — még csak akkor kezdett épülni; 1849-ben Henczi bombáir lerombolták, s ismét újra kellett építeni, hogy a Dunapart egyik díszes s fényes tánc- és hangversenytérmeivel életének fő-fő központja legyen. — Odább a Dorottya-utczán a *Wurm-udvar* kevélykedett, akkor két emeletes kaszárnyaszerű ház, négyoszög udvarán nagy nyílt folyosókkal; kávéháza, hol már éppen fagyaltot is árultak, az elegáns ifjúság gyűlöhelye volt. E házat egy gazdag német vásáros, *Wurm* építette, ki később *Almai* névvel lett magyarrá s nemessé, miután Almásy család iránti tekintetből s egy betűvel rövidebb névvel volt kénytelen megelégedni. — A Dorottya-utczától az Akadémia felé többnyire üres telkek, rozzant kerítésekkel és szemétdombok heverték; a mostani Diána-fürdő, Koburg-palota, a főkapitányság, István főherczeg-vendéglő telkeit akkor az éles szaglász ügyes emberek, négyoszög ölenként néhány frtert vették, mely ölek ma százakat s ezreket érnek. Beljebb a mostani Deák-utczától éjszak felé, a rosz emléktű, nagysága és rúttsága által megdöbbszt *Új-épület*, melyet II. József 1786-ban kezdett építtetni a várostól éjszak felé eső homokbuckázás és ingoványos pusztaságon, a század első tizedeiben egy jövendőbeli, szabályos négyoszögben s egyenes széles utcákkal tervezett új város elemei fejlődtek.

Az *Új-épület*, — melynek középudvara 180 négyoszög fölé nagyobb, mint az egész Erzsébet-ter kiterjedése, — 1848 előtt tűzérkaszárnya s ágyúk és golyók rakhelye volt. Az é felé vezető úton a négyoszög, 10 ölnyi hosszú és 93 ölnyi széles *Újvásár-ter* (most *Erzsébet-ter*) házai már nagyobb részben ki voltak épülve s a szomszéd utcákon, a *Bálvány-utczán*, melyet a németek éppen «Istenek utczájának» neveztek el (Göttergasse), * az akkor hihetőleg a váci hegyek felől rajta ázuigó éjszakai szél iránti respektusból, *Szarka-utczának* nevezett mostani *Nádor-utczán* és *Szarka-utca* névvel megtisztelt mai *Zrínyi-utczán* már egyes szép épületek emelkedtek a homokból. Ezek az utcák nyertek legelőbb tiszt-

* Mások szerint ez utca mentén vonuló út, *gödi* útnak nevezték, *Göd* pusztá felé vivő. A németeknél ebből lett a *Göder-gasse*, a mi átváltozott a német nyelven érthetőbb *Götter-gassé*. Ebből pedig magyarra fordították a *Bálvány-utczát*.



Lovich 1896-iki fényképe.

A SEBESTYÉN-TÉR ÉS IRÁNYI-UTCA SARKA A LEROMBOLÁS ELŐTT. — A volt «Csiga» vendéglő épülete.

tességes neveket a régi prózai állat-, madár- és növénytani rosz szagú nevek helyett, melyekkel Pest s Buda el volt árasztva, mint Szarka-, Veréb-, Nyúl-, Borz-, Retek-utca, stb.

A város e tája azonban, az annak jövő szépségével biztató élénk mozgalom mellett is, még akkor nagyobb részben kiépítetlen és bizony elég kietlen volt. Ha már nem kurtytolnak is többé az Új-épület s a Lipótváros mostani palotasorainak helyén mocsáros, náddal és sárral fedett ingoványok, melyeken a pesti polgárok vadkacsákra lödözhetek, mint a mult század végén: volt azonban homok, sár, s elhagyatott, népetlen, szemetes térség oly bőségben, hogy mikor szülem pénzkioldmányét s kalácsait és sonkáit, melyeket komáromi fakereskedők, úgynevezett *talpasok* szoktak Pestre lehozni, ezeknek szálló helyein, a Margitszigettel szemközt, át akartam venni, a nem biztos útra, hogy csarovargók ki ne raboljanak, jó pajtásaim szoktak elkísérni, forgó pisztolyok hiányában bunkós botokkal fegyverkezve; s ha a lipótvárosi, sok üres telekkel váltakozó házak egyikebe, az Új-épület felé, mely akkor még egy magában, a városon kívül állott, éjjeli mulatságra voltunk meghíva, a mostani parkkal, virágoszögyekekkel s árnyas padsorokkal ellátott Erzsébet-ter akkori kopasz pusztaságán, melynek közepén csupán egy karóra tűzött olaj lámpa pislogott, csak nagyobb társaságban mertünk keresztül menni. A nagy tér csak az országos vásárok idején volt fabódékból álló sorokkal s tolongó néppel elevenítve s ilyenkor középkori képet nyújtott a sokféle fajú kereskedők s vevők tarka tipikus alakjaival.

A *Belváros*, melynek kőfal kerítése maradványai a *Magyar-utczán* s a *Lipót- és Zöldfa-utca* végén még láthatók voltak pár év előtt, a hajóhidtól s Nagy-hid most Deák-utczától déli irányban lefelé sokkal népesebb s élénkebb, de egészen véve bizony elég ronda volt. Épületei közt bálmulásunk tárgyát a roppant *Károly-kaszárnya* képezte, melyet III. Károly király 1727-ben kezdett építtetni rokkant katonái számára, Martinelli építésze által, s melynek főkapuja felett különösen bámultuk a vállain emelt földteke sulya alatt görnyedő vén Atlaszt, s

melynek vendégszerető belsejével később több íróársunknak volt szerencséje megismerkedni; és még nagyobb bálmulást gerjesztett bennünk a b. *Brudern*-féle, későbbben gr. *Teleki*-házban átjárást képező, úgynevezett *Párizsi-utca*, mely még ma is fennáll, üveg tetejével s érdekes cipő-kirakataival, a párizsi gallériák hasonlatosságára. A középületeken, a *megyeházán*, mely a mult században épült egy-emeletes épület volt, s hol a török elől a füleki várba menekült, s a török kiűzése után fészékebe visszavért halhatatlan Pestmegye hatalmas alispánjai uralkodtak, a nem diszebb régi *városházán*, melynek helyébe 1844-ben épült a mostani, már ma réginek nevezett tornyos ház, a Pál szerzetesek kolostorából átalakított *egyetemen*, s a *kuria*én, stb., valóban nem volt mit bámulni, ha csak azt nem, hogy oly rendkívül izetlenség s a botrányig szennyes állapotban voltak. A város legfőbb disztúziája volt a *Váci-utca*, mely nevéhez ma is ragaszkodó, noha ma már nincs meg a kapu, mely egykor belőle, egyenesen Vácra vezetett, boltjaival, s a mostani Nemzeti szálloda helyén álló «*Hét választó fejedelem*»-mel, melynek magtárszerű teremében a nagy bálók tartattak, s melynek ékes neve ékesen szóló bizonyossá, hogy a pesti polgárok s választott városi tanácsuk bizony nem a Hetu-mogerekre, a honalapító hét vezérre, hanem annak az országnak «Sieben Kurfürst»-jeire gondoltak, honné ide megtollasodni és meghúsozni beköltöztek. A «*Hét választó fejedelem*» kávéháza vala a helyke jurátusok, a Baczur Gázkik kedvelt fészke, kik elmulasztatlan kötelességüknek tartották a német mesterlegényeket és kereskedősegeket időnként a tereméből és kávéházból kiszórni. Másik disztúza volt az «*Urak-utczája*», a mostani Koronaherczeg-utca, melyen, — honné név is vette, — valamint az annak folytatását képező *Egyetem* és *Kecskeméti*, *Hatvani*, *Kerepesi*, s több más utczán, úgy szintén a József és Ferencz külvárosokban is, az *Üllői*, *Szlávi*, stb. utczákon nagyszámú magyar urasági ház állott, de ezek közül csak kevés szolgált állandó lakásul, hanem inkább csak leszálló helyül a külföldre, Bécsben és falun lakó főnemesekeknek. E

rozant úri kastélyok egyike volt az előbb gr. Batthyány József primás tulajdonához tartozó ódon, egyemeletes épület az Országúton, ma Múzeum-körúton, mely a célból szereztetett meg a nemzeti által, hogy benne a magyar nemzeti múzeum gyűjteményei ideiglenesen elhelyeztessenek, míg roppant kiterjedésű telken a gr. Széchenyi Ferencz, s mások által a nemzethez ajándékozott vagy megvett tudományos kincsek akkor még nem eléggé rendezett állapotban voltak összehalmozva, s melynek fátlan, kopasz udvarán akkor kecskék és birkák legelésztek. E rozant épület helyére építtette azután az 1836-iki országgyűlés által erre megbízott József nádor Pollák építómester által a jelenlegi palotát, mely czifrázatlan nemes egyszerűségben, nagyszerű homlokzatával s lépcsőjével a fővárosnak még ma is egyik legszebb, legimpozánsabb s méltóságosabb középülete.

A múzeum-teleknek szomszédságában volt a hírhedt *«Két pisztoly»*, a Hatvani-útcza szögletén levő *Zrínyi-kávéházzal* együtt, dőzsölő korhelyek és kártyások ronda tanyája, s az e körüli pusztaság, szemetes, lakatlan vidék, — most az úgynevezett *«Mágnásföld»* díszes palotái-



A VOLT HAL-TÉR 1897 JULIUS ELEJÉN.

czai Kovács Mózes-féle ház (ma *Vadászkürt* fogadó); a Hölzel-féle *Magyar király* fogadó; az *Ürményi-ház* (ma az első magyar biztosító társaság), mely egyik oldalával a Nagyhid- (ma Deák) utcára, másikkal az Újvásár-terre nyílt; a gr. *Teleki-ház* a Szervita-terren, melyet a sorban következő nagyk: id. gr. Teleki László, Teleki József s ifjabb László benne lakásuk tett nevezetessé s végre, hogy többet ne említsek, az Egyetem-útcza dísz, a *gróf Károlyi palota*, nagy kiterjedésű kertjével, mely egészen a Magyar-útczáig terjedve, egyike a legnagyobb értékű városi kerteknek, mert a telek ma, ha házhelyekül kiosztatnék, több mint egy-két millió forintért volna eladható. Hallottam, hogy ily ajánlat tétetett is gr. Károlyi Györgynek, de a büszke magyar nagyúr semmi áron sem akart megválni családjának fényes lakhelyétől.

II. ABDUL HAMID SZULTÁN A SZELAMLIKON.

Jantyk Mátjának az 1897 június 25-iki szelamlík alkalmával Konstantinápolyban készített rajza.

A *«Vasárnapi Ujság»* külön képmelléklete.

Ez év politikai és hadi eseményei érdeklődésünket s rokonszenvünket is a derék török nemzet felé irányítják, de keletnek ez a közünkbe eső kapuja különben is legnagyobb mértékben megragadhatja érdeklődésünket. Maga a konstantinápolyi élet pedig nevezetességeiben,



A SEBASTYÉN-TÉR 1897 JULIUS ELEJÉN.

nak csoportozata s a főváros egyik legszebb része, akkor még senkire nézve se tették ajánlatossá, hogy naplemente után magánosan ott kóboroljon. A *«Két pisztoly»* közelében két töltött pisztoly volt szükséges a zsebben, a ki pedig a szurtos tanya alacsony ajtaja előtt andalgott, annak volt kitéve, hogy egy kilökött hamis kártyást vagy hetvenkedő részeg fickót dobniak a nyakába.

A Belváros középületei közt reánk jogászokra és jurátusokra nézve legérdekesebb volt a régi *Curia*, a nagy tekintélyű, hatalmas hétszemélyes táblának egyébiránt igen szerény, s a nevezett legfőbb törvényszék magas méltóságával éppen semmi arányban nem álló székhelye.

A ma is részint régi alakjukban, részint újra építve és szépítve fennálló nevezetesebb magánpaloták és bérházak során, a már említetteken kívül, különösen kiténtek akkor a *b. Orczy-ház*, az Ország-út ma Károly-körútnak nevezett részén, a Király-útcza szögletén, melyben több udvar s ez udvarokon két zsidó zsinagóga volt, ezeken kívül 48 lakás 142 szobával, melyek összesen már ez időben óránként egy aranyat, tehát évenként mintegy 50,000 forintot jövedelmeztek; s a *Festelich Antal-féle*, majdnem hason jövedelmű, az Újvásár-terre (a mint akkor a mai Erzsébet-terrt nevezték) s a Váci-útra néző *«Marokkaner»*; az Orczy-ház szomszédja, a négyemeletes *Gyertyánffy-ház*, a Zsidó-piaczon, ma Deák-terren; a hatvani-útczai Szentgyörgyi Horváth-féle, (ma gr. Pálffy János tulajdonát képező) nagy bérház; a kis-hid-út-



A SEBASTYÉN-TÉR A LIPÓT-UTCZA FELŐL (1897 JULIUS).

A BELVÁROS LEROMBOLT ÉS MÉG LEROMBOLANDÓ RÉSZEI.



A LIPÓT- ÉS KALAP-UTCZA SARKA 1897 JULIUS ELEJÉN.

tanulságokban, látványosságokban és szépség tekintetéből éppen kimeríthetetlen.

A *«Vasárnapi Ujság»* egyik művészmunkatársa, *Jantyk Mátjának*, most húzamosabb idő óta azért időzik Konstantinápolyban, hogy az ott folyó mozgalmas életről s a szereplő nevezetesebb egyénéről saját szemlélete után készítsen képeket. Konstantinápolyban készített képeinek elsőjét most van alkalmunk bemutatni. E művészi rajz a török főváros életéből azt az érdekes jelenetet mutatja be, midőn *II. Abdul Hamid szultán* a szelamlík végezte után kilép a mecsetből és kocsijába száll.

A szelamlíkról már más alkalommal is szóltunk, elmondván, hogy a török ház két fő részre oszlik: a *szelamlíkra*, hol a férfiak tartózkodnak és a *haremlíkre*, mely a nők lakhelye. Innen nevezik az ünnepet és ünnep helyét is, a hova csak a férfiak mehetnek be, *szelamlíknak*. A szelamlík minden pénteki napon tartatik. Ez a török vasárnap, a mely itt bizonyos állami ünnep jelentőségét ölti magára az által, hogy akkor a szultán is a főmecsetbe megy imádkozni s egyszersmind megmutatja magát alattvalóinak, a mire régi hagyomány kötelezi, mely a hajdani sötét időkől ered, midőn némely szultánok halálát olykor hónapokig is eltitkolták, hogy egyesek ez alatt nevében



KILÁTÁS A GELLÉRTHEGY FELÉ A KOSSUTH-LAJOS-ÚTCZÁBÓL (1897 JULIUS).



A KURIA-ÉPÜLET ROMJAI ÉS A KOSSUTH-LAJOS-UTCZA ELEJE (1897 JULIUS).

A Csárkay-palota, a félig lebontott Diescher-ház és jobbra a Ferenciek temploma.

A BELVÁROS LEROMBOLT ÉS MÉG LEROMBOLANDÓ RÉSZEI.

zsarnokoskodhassanak. Ugyanez alkalommal szokott a szultán szemlét tartani a csapatok felett is. Az egész udvar, az állami összes főméltóságok, a katonaság és a külállamok képviselői is megjelenvén, valóban páratlan ragyogó fényű ünnepélyt teszik a szelamlíkot.

Tizenegy óra tájban kezdenek robogni a kocsik a diplomatákkal és külföldi vendégekkel a *Yildiz* császári palotához, hol már ekkor a különböző csapatok zenekaraikkal együtt sorfalat állanak. Ott van az etrogul lovas gárda-ezred piros lobogós kopjakkal egytől-egyig fehér lovon, azután a dragonyos gárda-ezred, a lovas tüzer-ezred, gróf Széchenyi rendes tüzoltó ezrede, a tengerész tüzoltó ezred, az albán gyalogság, a rendes török sorkatonaság s a zöld turbános, vörös nadrágos arabs ezred. A mecset udvarán gyülekeznek a főméltóságok, baksák és katonatisztek.

A figyelem most egyszerre a palota felé fordul, honnan a szultán fia, két 18—20 éves és két 8—10 éves császári herceg érkezett meg a dragonyos gárda-ezred festői egyenruhájában. A mecset bejáratánál mindnyájan lóra ülnek és állást foglalnak. Nehány perc múlva három zárt udvari hintó robot elő udvari és hárem-hölgyekkel. Az első kocsiiban egy kedves 10—2 éves mosolygó leánya ült fehér atlasz ruhá-

ban, koszorús fejvel. Ez a szultán kedvenc kis leánya, *Munira*. A többi hölgy, mindannyi feltűnő szépség, félig fátyolozva. E kocsi a mecset udvarán várják meg az isteni tisztelet végét, miután nőknek ilyenkor a mecsetbe menni tilos.

Pontban egy órakor a palota felső kapujánál trombitaszó hangzik fel, mire a katonaság tiszteleg, a zenekarok rákezdik a hamidie indulót s az imám megjelenve a mecset tornyának erkélyén, megkezdí imára hívó énekét. A menet erre kilép a palota kapuján. Elöl az út szélén kétoldalt 16—16 miniszter, tábornok, pasa és udvari főméltóság halad.

Pompás két sárgától vont, aranyozott, nyitott hintóban érkezik a *szultán*; vele szemközt ül a fő udvari marsall, az ősz plevnai hős, *Ghazi Ozmán* basa. A mint a császár kocsija a kapun kigördül, mint a vihar zúg végig a csapatok üdvözlésként: *«Padisah csokjasa!»* (Eljén a padisah!)

A szultán középtermű, körülbelül 55 éves férfi. Kissé törődöttnek látszik. Arcza sápadt, sárgásbarna, keleti jellegű, fekete körszakállal. Élénken ragyogó értelmes szemei nagy tetterőt árulnak el. Fején vörös fez van; vörös szegélyű fekete katonai kabátját egyszerű tábornoki katonaköpeny takarja. Nyakában az Ozmánlie és Kutiaz rendek gyémántos csillagait viseli. A császár hintáját udvari tiszték, hadsegédek és szolgák egész raja veszi körül, kik gyalog futnak a nagyúr kocsija mellett. A kocsi után öt pompásan fölzserszámozott fehér arabs paripát vezetnek. A mecset udvarán a szultán a külön feljáratához hajtat, s kiszállva kocsijá-



A KOSSUTH-LAJOS-ÚTCA A LEBONTÁS ELŐTT.
A régi Ostráky-ház, a Díszker-ház és a Dreher-palota.

Klász 1892-iki fényképe.

ból, egyedül megy fel a lépcsőn. Az imám éneke elhallgat, a szárnysegédek és testőrök megszállják a lépcsőt. A fiatal hercegek leszállnak lovaikról és szintén a mecsetbe mennek. A háttérben a katonaság sorfala mögött a tarka néptömeg, köztük több száz fehér kendős és fátalos török nő tolong.

E pillanatban a császári palota diplomáciai vendégházának ablakából nézve a tarka pompájú képet, melynek háttérét a messze ragyogó tenger ringó árbozderjével és az Aja-Sophia meg az Achmedian mecset ködbe vesző minaretjei alkotják, az ezeregyéj képei látszanak meg-elevenedve előttünk.

Az istenitisztetel végét trombitaszó hirdeti, mire a mecset udvarán egy katonai zenekar áll fel. A szultán megjelenik a mecset kertre néző ablakánál és a csapatok megkezdik a szemlére való fölvonulást.

A szemle után a császári hercegek és a főmarsallisták lóra ülnek félkörben állanak fel a mecset kapujánál. Időközben másik fényes nyitott hintó áll elő, melybe most már két remek, hosszú serényű, hófehér mén van fogva, a lipiczei ménes növendékei s királyunk ajándékai. A szultán kilép a mecset oldalajtáján és a földig hajló főméltóságok hódolatnyilvánításai között lassan lehaladva a lépcsőn, most csak egyedül száll a kocsiba, maga hajtja a lovakat, s a hadsegédek és szolgák szaladó csapatától kísérvé, visszatér a palotájába.

En néztem, néztem ezt a nemcsak fénytől, hanem hatalom és erőből is duzzadó képet s nem tudom elhinni, hogy az a leszálló félhold búcsúragyogása lenne.

Dr. Szendrei János.

EMLÉKLAPOK.*

I.

KIS LEÁNYNAK.

Az a toll, melylyel én e kis verset írom,
Neked, piczi lányka, szép fehér papíron,
Gyöngymadár szárnyából hullott a kezembe
És azonnal téged juttatott eszembe.

Esdekelve kértem, hogy hozzád repüljön
S téled soha, soha el se meneküljön.
Mindig ott maradjon s ne érezzed hiányát...
Ezt a gyöngymadarat szeretetnek hívják.

II.

KERTED VIRÁGI KÖZT.

Járdalva kis kertet virági közt,
Öket szemed sugárban fűrészd.
Vess reájok nyájas tekintetet,
Szeresd úgy, mint saját testvéridet.

* A „Budapesti Szemle” legújabb füzetéből.



A LIPÓT-ÚTCA A RÓZSA-TÉR FELŐL NÉZVE.
Jobbra a sarkon az egyemeletes Laczkovics-ház.

Klász 1892-iki fényképe.

A BELVÁROS LEROMBOLT ÉS MÉG LEROMBOLANDÓ RÉSZEI.

Mikorra azt észre vennéd,
Már helyette nyílna más.

S ha panaszanád, hogy itt már
Örömet nem leled,
Ama titkos túlvilágba
Igy suhannék át veled.

Lévay József.

TELEKI SÁNDOR, LISZT FERENCZ ÉS AZ OROSZOK.

A „Budapesti Szemle” legutóbbi füzetében, a fenti cím alatt sok érdekes visszaemlékezést elevenít fel Szédeczky Lajos, melyek közül egy kevésbé ismert részletet az alábbiakban mi is ismertetünk, midőn t. i. a néhány éve elhalt, országosan ismert Teleki Sándor gróf a világosi fegyverletétel után éppen annak az orosz tábornoknak a fogságába került, a kinek feleségét néhány évvel az előtt a Liszt Ferencz számára megszöktette.

A dolog előzményeként tudni kell, hogy Liszt 1843 tavaszán művészi körútra indult Oroszországba a Teleki gróf társaságában, a kívül rendkívüli belső barátság fűzte össze.

Óriási sikereket aratott Liszt, kivált a lengyelek közt s Moszkvában és Szent-Péterváron. Ez utóbbi helyen történt, hogy Liszt és egy rendkívüli szépségű orosz hercegnő, a *Glazenap* ezredes felesége, halálosan egymásba szerettek.

E közben Liszt egyszer csak meghívást kapott a csári udvarhoz Carskoje Zelóba, hogy ott hangversenyt adjon.

Az előkészületek megtörténtek, a csári fogat előállt, hogy Lisztet a csári palotába kivigye. Liszt, szokása szerint, előzetesen bepezsgőzött s egyszerre csak elkezdett tombolni, hogy ő Pétervárról el nem megy, ő a csárnak nem zongorázik, mert ő szerelmes és ő most egyébbel nem törődik.

Teleki Sándor megijedt, hogy minő botrány lesz ebből s előbb szép szerivel, majd a magyar név becsületére hivatkozva kérte Lisztet, hogy ne komédiázzék.

Liszt mindaddig nem engedett, míg Teleki becsületszavát nem adta, hogy a hercegnőt számára megszökteti.

Úgy is történt. A csárnál a hangverseny megtörtént s midőn Liszt Oroszországban dícsősége tetőpontját elérte — hódításának gyöngyével búcsút mondott éjszaka honának.

A következő néhány év alatt nagyot fordult a világ kereké s a szíves orosz házi gazdák egy része fegyveresen adta vissza a Liszték látogatását, hogy a magyar szabadságharcot levern segítsé.

Bekövetkezett Világos, és Teleki is orosz fogságba került. Sok honvéd tiszttel, kik között Teleki Domokos is ott volt, — hurezolták aztán egy darabig előre-hátra, míg egyszer Sarkadon állapotdák meg.

Sarkadon a gróf Almásy-féle uradalmi istállóban szállásolták el az orosz fogságban levő honvédeket. Ugyanazon udvaron a tisztartói lakban volt szállva az orosz őrség tábornoka.

Az istállóban szalmán heverésző honvéd tisztek elhatározták, hogy egy küldöttség keresse föl az orosz tábornokot és mondjanak neki köszönetet eddigi jó bánásmódjáért.

Megindultak egy néhányan, a két Teleki gróf s egy pár főbb tiszt és jelentkeztek az ismeretlen tábornoknál. Teleki Sándort kérték föl szónokul, a ki legjobban tudott köztők francziául. A szárnysegéd bejelentette őket, de a tábornoknál mások lévén bent, egy kevés várakozásra kérte az urakat az előszobában. Teleki Sándor a várakozás közben megkezdte a segédtisztől, hogy mi a neve a tábornok úrnak, nem lévén még hozzá szerencsésük.

— Glazenap tábornok, — felelte a szárnysegéd.

E név hallatára Teleki Sándor elpirul, majd elsápad, s azt mondja magyarul bajtársainak:

— No fiúk, Isten veletek, engem még ma főbelőnek! Ez az a tábornok, a kinek a feleségét Liszt Ferencz számára Szent-Pétervártól 1843-ban megszöktettem.

Alig végezhetette be szavait, megnyílt az ajtó, s a tábornok kiszólt, hogy tessék bejönni!

Teleki Sándor elmondta a honvédek köszönetét.

Glazenap tábornok részvételjes szavakkal válaszolt, dícsérőleg emlékezett meg a honvédek vitézségéről, biztosította őket a csár jóindulatáról s az ő rokonszenvéről; aztán magán beszélgetésbe ereszkedvén velők, személyenként is óhajította őket megismerni.

— En gróf Teleki Sándor vagyok, — mutatta be magát a küldöttség szónoka, — tábornok ur bizonyára emlékezik reám, mert én voltam az, a ki feleségét Liszttel megszöktettem; útott a visszatorlás órája, most hatalmában vagyok!

A tábornok meglepetve nézett a régi ismerősre, egy darabig szótlanul állott, majd fölocsudva a meglepetésből, fölindulás nélkül csak annyit válaszolt, hogy nem tartaná lovagias dolognak helyzetének előnyét boszúállásra használni föl, e fölül legyen nyugodt, a múltakat feledjék el s barátsága jelöl meghívja őket ebédre!

Teleki Sándor alig hitt füleinek s meg volt győződve, hogy e békés szavak mögött eselfogás lappang s egész nap azon töprenkedett, hogy minő válogatott kinnzással és halálennemmel fogja őt a halálosan megsértett tábornok kivégeztetni.



A DUNA-ÚTCA A SEBESTYÉN-TÉR FELŐL.

Klász 1892-iki fényképe.

Teleki Sándor aztán a nap folyamán elbeszélte az ő szentpétervári kalandját, hogy miként szöktette meg a szerelmes Liszt számára a szép orosz hercegnőt — a tábornoknak (akkor lovas ezredesnek) a feleségét. Ennek a szöktetésnek a sötét felhője árnyékolta be Világos után Sarkadon a Teleki Sándor napját. El volt rá készülve, hogy a sötét felhőből villámok fognak lesújtani s hogy ő most kegyetlenül megakad a Lisztnek tett kényes baráti szolgálatért.

Ily gondolatokkal tépelődve telt el a nap az ebédig, melyre az orosz tábornok őket Sarkadon meghívta. S a honvéd tisztek jobban féltek az orosz generális ebédjétől, mint a már megszokott koplalástól.

Teleki Sándor szentül azt hitte, hogy az «fekete leves»-sel fog kezdődni és «olom gombóc»-czal végződni. Hiába biztatták bajtársai, ő az utolsó vacsorát és itéletet látta maga előtt.

Eljött az ebéd ideje, francia módon este hat órakor. A honvéd tisztek savanyú képpel állítottak be Glazenap tábornokhoz.

A tábornok kifogástalan előzékenységgel fogadta volt ellenségeit — legújabb barátait. Ott volt az orosz tisztikar színe-java, a kikkel egyenként megismerkedtek.

Az ebéd közben fényesen terített és dús asztal várta őket. Oldalt egy kis asztal állott, melyen orosz szokás szerint a «zakuski» (a kis ebéd)

volt föltálva. Olajos halak, kaviár, sajtok, apró rettek s a kedvelt zöld uborka, s az elmaradhatatlan vutik különféle fajtái. Kiki kezébe vett egy tányért, megrakta két-háromféle eleddel s félreállott falatozni. Aztán a bevezető falatozást leöntötték egy pár kupiczával.

A «zakuski» végeztével a terített nagy asztalhoz ültek. A házi gazda elfoglalta a fő helyet, jobbjára ültette Teleki Sándort, baljára Teleki Domokost. Aztán megkezdődött a fő ebéd — aludtjejjel. Midőn a sültre került a sor s megkezdődött a pezsgős palaczkok durrogása, a tábornok fölemelkedett s pohárköszöntőt mondott:

— Iszom (úgy mond) az én legnagyobb jótevőm egészségére. És ez az én régi barátom Teleki gróf, a ki megszöktette az én feleségemet, a kit magasabb érdekek és befolyások kényszerítő hatalma miatt vettem el, de soha sem szerettem. Az ő, általa akkor nem is sejtett szívessége tette lehetővé, hogy aztán elvehettem azt, a kit igazán szerettem, s a kivel most boldogan élünk két szép gyermekünkkel együtt. Ő visszaadta nekem szerelmemet, én visszaadom neki barátságomat és ha lehet, a szabadságot!

Hurráh és éljen rázta meg a sarkadi tisztartó-lak falait, s orosz és magyar tisztek a késő éjszakáig mulattak együtt.

Az orosz tábornok nem is bocsátotta vissza többé az istállóba magyar barátait, hanem ott készített nekik éjjeli menhelyet a fedezés tornácán. Teleki Domokos grófnak, a kinek megsebesült jobb karja föl volt kötve és erősen sajgott, saját párnáját adta oda, hogy arra nyugtassa fájó karját, melyet egy kozák pika szúrt keresztül.

Az őrtálló kozákok pedig elküldötté a saját ajtaja elöl, hiába tiltakoztak ellene Telekiék.

— Az ő személybiztonsága fölül ő rendelkezik — válaszolta — s az ő legjobb testőrei az ő magyar vendégei!

A NAP KERENGŐ MOZGÁSA.

Delauney francia csillagász közelébb olyan számításokat tett, a melyek eredménye tetemesen gyarapítja az eddigi ismereteket a világrendszeréről. Mostanáig ugyanis annyit valószínűnek tartottak a csillagászok, hogy a mi naprendszerünk a maga összességében is végez valami kerengő mozgást a világterben, de a középpontot, melynek hatása ezt a mozgást okozza, nem tudták megtalálni, kimutatni. Delauney most ez iránt is eloszlatta a homályt. Abból a megfigyelésből indulván ki, hogy a nap és a hozzánk legközelebbi «álló» csillagok a *Sirius* körül ugyanazon távolsági törvények szerint helyeződnek el, mint a bolygók a nap körül: számításával meg bírta állapítani, hogy a nap és bolygórendszer az egyetemes vonzási



A SEBESTYÉN-ÚTCA ÉS KIGÓ-ÚTCA.

Klász 1892-iki fényképe.

A BELVÁROS LEROMBOLT ÉS MÉG LEROMBOLANDÓ RÉSZEI.



A RÓZSA-TÉR ÉS VÁROSHÁZ-TÉR SARKA A «TÖRÖK CSÁSZÁR» KÁVÉHÁZZAL.

törvények szerint kerengő mozgást végez a Sirius, a «Nagy Kutya» csillagzat e szép és roppant nagy vörös csillaga körül. Csakhogy a nap éve, vagyis egyszeri kerülő útja, ugyancsak jó hosszú a mi földünkéhez képest, mert nem kevesebb, mint egy millió földi esztendővel egyenlő! Hanem aztán a Siriusnak, a napok e napjának, a testtömege hozzá illő ahhoz a roppant erőhöz, a melylyel a mi naprendszerünkön kívül még ki tudja, hány más naprendszer mozgat maga körül, t. i. 314,000-szer oly nagy, mint a mi napunk.

EGYVELEG.

* A merev alvás betegsége ragályszerűleg terjed a Kongó alsó részén a négerek között. A betegek először erős fej- és nyakfájdalmakról s szemük romlásáról panaszkodnak, azután gyógyíthatatlan váltóláz áll be, mire egyszerre összeesnek s elalussanak; az álomból felkelteni nem lehet őket s igen sok bele is hal. Az európaiakat ez a sajátságos betegség soha sem támadja meg.

* A vonító kutyák gazdáinak rossz dolga van Japánban. Ha a kutya egész éjjel vonít, a gazdát bezárják s a nyugalomban zavart szomszédok számára egész éven át köteles dolgozni, a kutyát pedig azonnal agyonütik, hogy hasonló serenádok ismétlését alaposan megakadályozzák.



A SEBESYÉN-TÉR ÉS ZÖLDFÁ-ÚTCA SARKA A LEROMBOLÁS ELŐTT.

* Kleopatra tűjét Párisban veszély fenyegeti. Elhatározták ugyanis, hogy az 1900-iki kiállítás alkalmával ennek a Concorde-téren levő hatalmas oszlopnak tetejére villamos lámpát alkalmaznak, s most arról van szó, hogy e szobor belsejébe lépcsőket vájnak, mely esetben a becses egyiptomi régiség könnyen veszélyeztetve lehet.

* A khinai császár és az özvegy császárné értékes ajándékokat küldöttek Viktória angol királynőnek mostani jubileuma alkalmából. Köztük van egy csodálatos módon készített fenyőfa, a hosszú élet jelképe a khinaiaknál s más szintén ily jelentőségű tárgyak: oltártűz gyújtásnál használt bot, porcellán edények és dobozok «Sku» jelzéssel s más e félék.

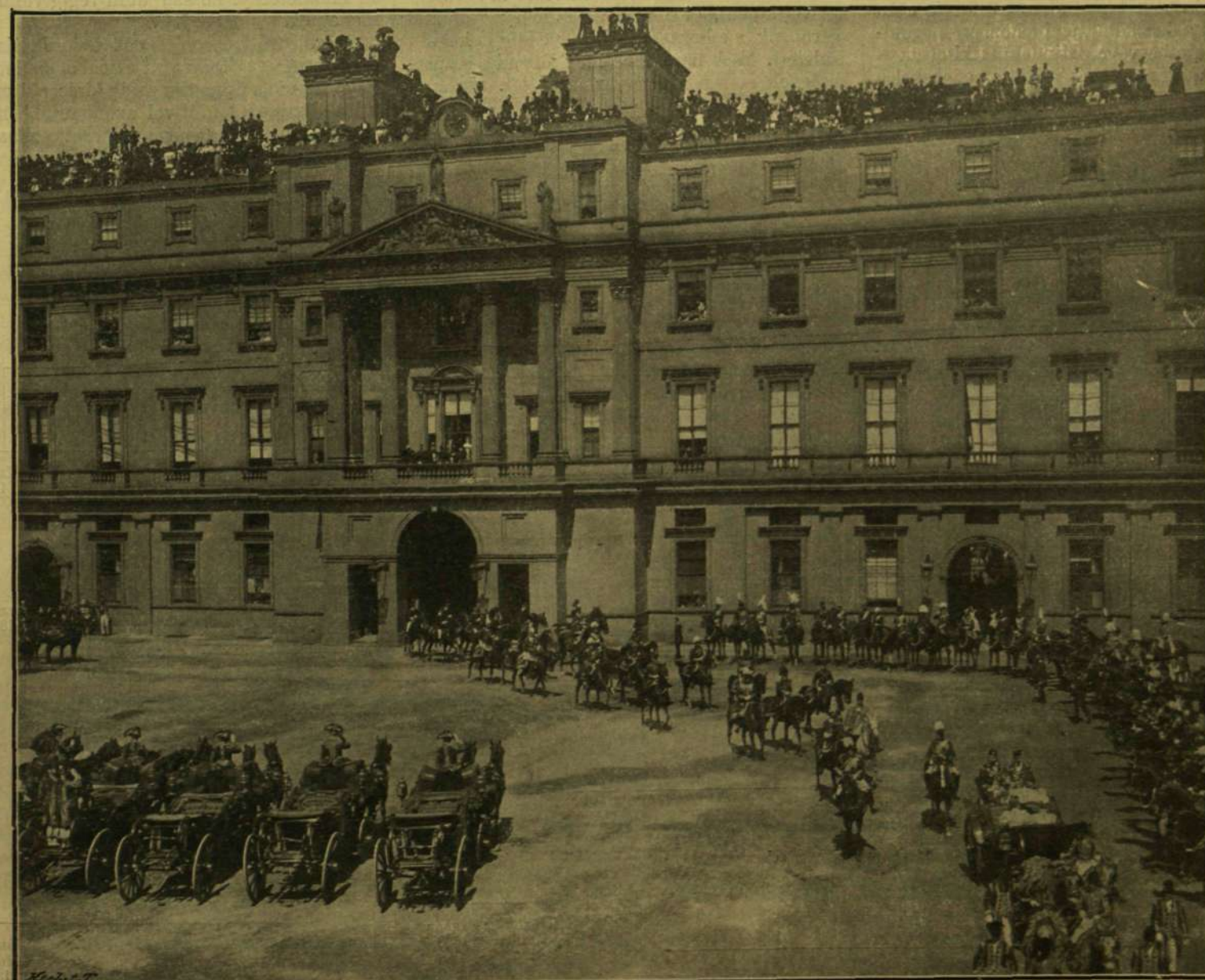
* Az új amerikai elnök nagyon népszerű lesz Washingtonban, mivel gyakran ad társas összejöveteleket a Fehér-házban, rendesen hangversenyekkel kapcsolatban s ily alkalommal nejjével együtt kerül minden feszességet s vendégei tömegébe merül.

* Khinában közelebb esettek össze egy szép fiatal leányt egy piros-virágoséppel, mely az esküvőjük előtt pár nappal elhunyt vőlegényét helyettesítette. A vőlegényéhez hű leány ily módon a vőlegény családjának tagja lett s lemondott új férjhezmeneteléről. Szülővárosa e nemes áldozatkésziségeért külön gránátvet állítatott fel tisztelőtére.

* Állat-e a rák? Ezt a fontos kérdést kell eldönteni közelebb a kalkuttai főtörvényszéknek egy kofa ügyében, kit az állatvédő-egyesület bevádolt, mivel az eleven rák lábait és ollóját felbontotta, hogy vevőinek a hús minőségét megmutassa. A törvény szavai csak az «állatok és házi madarak» kínzását tiltják, s a kofa védője a rákot nem számítja ide.



RÉSZLET AZ ÜNNEPI MENETBŐL.



A KIRÁLYNŐ ELINDULÁSA A BUCKINGHAM-PALOTÁBÓL.
VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ JUBILEUMA. — Londoni fényképek után.



A DUNA-ÚTCA EGYIK HÁZSORA.
A BELVÁROS LEROMBOLT ÉS MÉG LEROMBOLANDÓ RÉSZEL.



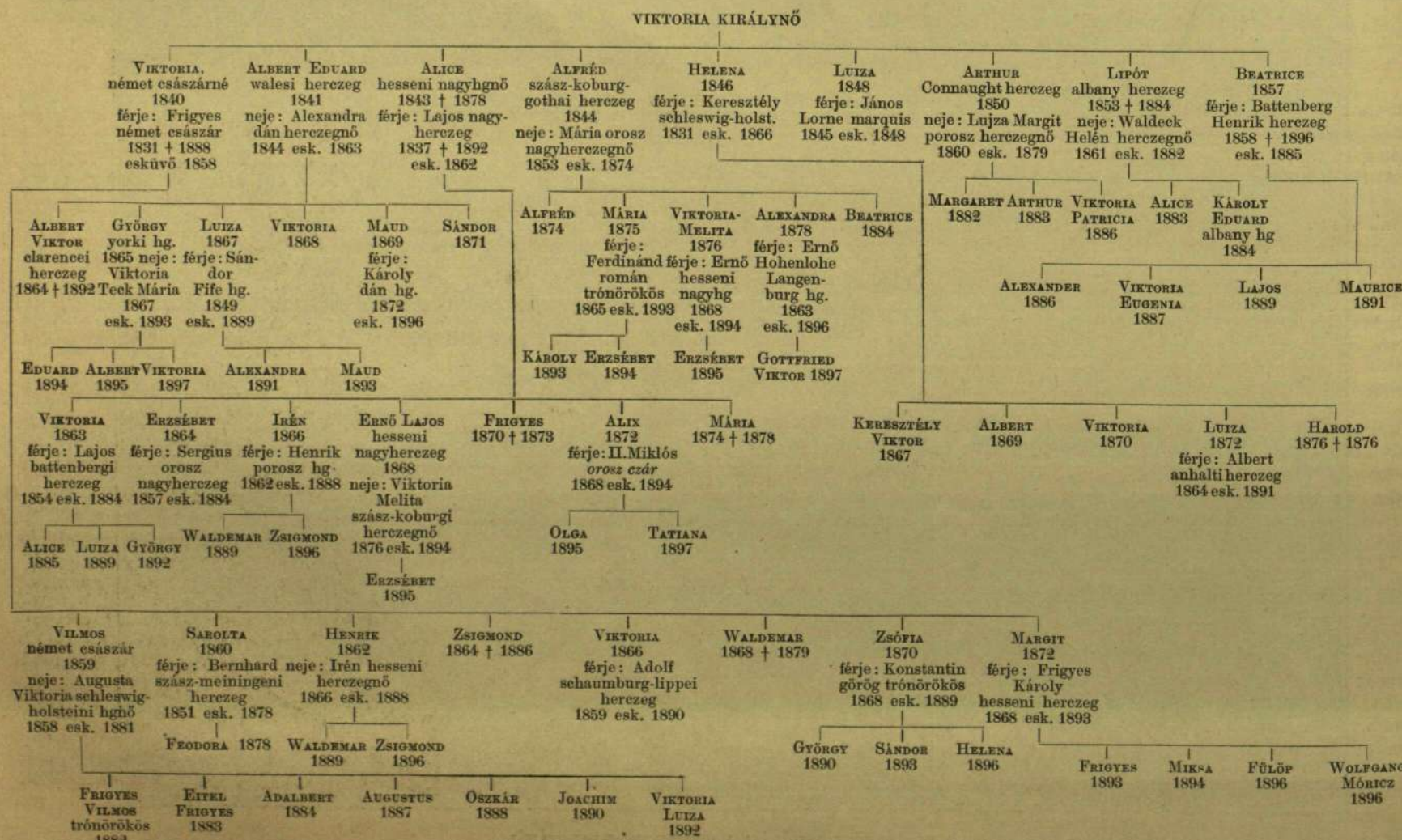
A Buckingham-palotában.

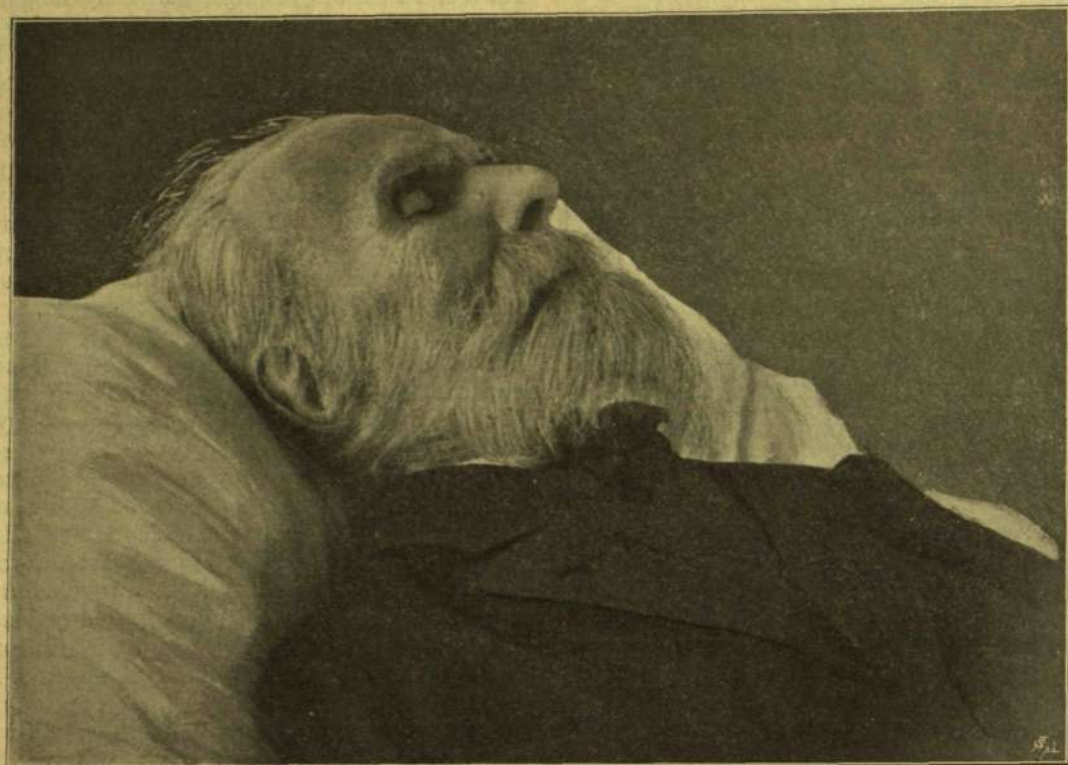
VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ ÖLTÖZÉKE A JUBILEUM ALKALMÁVAL.

VIKTÓRIA ANGOL KIRÁLYNŐ CSALÁDJÁ.

A most ünnepelt angol királynő mint egy kiterjedt és hatalmas család feje is ritkaság az uralkodók közt. Trónraléptekor az uralkodóház egyenes ágából egyedül ő maga élt. Ma ellenben az agg királynő nem kevesebb mint 71 élő tagból álló családnak feje és pedig oly családnak, melyben több koronás uralkodó (csár, császá, király, nagyherceg) és trónörökös van. Már ez okból is érdekesnek tartottuk angol forrás után összeállítani a családfát, az időközben meghaltakat is tekintetbe véve. Mindenütt kitettük a születés, halálának évét, és itt-ott az egybekelés idejét is.

Viktória királynő 1840-ben kelt össze Albert





BRASSAI SÁMUEL A RAVATALON.

Dunky fiverek fényképe után.

Erre a vendégek megtekintették a telepházat és végül a budapesti mentőegyesület tett próbát arra nézve, hogy sebesülteket a telep előtt megállott betegszállítási kocsiból mennyi idő alatt tud a telepre szállítani. Az egész kiszállítás alig 3 percig tartott. A mentők erre jelentésüket 20 postagalamb nyakára kötötték, a melyek szabadon bocsátva, előbb nehányszor a telepet körülrepdesték, míg végre a helyes irányt megtalálva, Budapest felé iramodtak. Míg a gyermekek ebédjüket elköltötték, a vendégek számára a pompás kilátást nyújtó tornáczon hideg büffet volt felállítva. A fővárosi vendégek legnagyobb része már déli 1 óra után visszautazott. A vonat érkezése és indulása alkalmával a budapesti protestáns árvaháznak szintén Zebegényben. elhelyezett szünidei gyermekeitele az uton sorfalat állott és lelkesen üdvözölte a testvértelap felavatására odarándult közönséget.

Előfizetési fölhívás.

A **«Vasárnapi Ujság»**, a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, *újabbban hetenként egy félívrrel bővítve, «A Vasárnapi Ujság regénytára»* című állandó szépirodalmi melléklettel jelenik meg, mely, mint a fölap, szintén **művészi képekkel** van díszítve. Eredeti elbeszéléseket és regényeket többnyire illusztrálva közöl Jókai Mór-tól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Rákosi Viktortól, Gyarmathy Zsigánótól, Herman Ottónétól, B. Büttner Linától, Petelei Istvántól, Szívós Bélától, Kazár Emil-től, stb. A külföld szépirodalmából a legjelesebbeket válogatja ki: hosszabb elbeszéléseket, regényeket, művészi kivitelű képekkel illusztrálva. — A **«Vasárnapi Ujság»** a *női munkára és dívatra* vonatkozó képeket és cikkeket is ad, s felvékenként művészi becű *nagy képmellékletet*, összesen több mint ezer képet évenként.

A **«Vasárnapi Ujság»** társalapja, a most már 43-ik évfolyamában lévő **«Politikai Ujdonságok»**, melyet mint az *események hű és részrehajlatlan előadóját*, valódi házagópótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség *együtt* találja benne mindazt, a mi a napilapokban *elszórva* jelen meg. A **«Politikai Ujdonságok»** állandó ingeny melléklete a **«Magyar Gazda»** című *gazdasági és kertészeti képes lap*. — A **«Politikai Ujdonságok»** minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a **«Világkrónika»** című képes heti közlöny, mely hetenként egy éven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren

közöl *nagyobb elbeszéléseket*, utirajzokat, ugy szintén mulattató közleményeket, képtalányokat, stb.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

	egész évre	félre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság	8 frt.—kr.	4 frt.—kr.	2 frt.—kr.
A Világkrónikával együtt...	9. 60.	4. 80.	2. 40.
A Vasárnapi Ujság és	12. —	6. —	3. —
Politikai Ujdonságok	13. 60.	6. 80.	3. 40.
A Világkrónikával együtt...	5. —	2. 50.	1. 25.
Csupán a Politikai Ujdonságok	6. 00.	3. 30.	1. 65.

Az előfizetések a **«Vasárnapi Ujság»** és **«Politikai Ujdonságok»** kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Versek. *Irtó Dombi Lajos. Gyulán, 1897.* A mint a kötet címlapján látjuk, szerző református lelkész és egyházi tanácsbíró. A református papok közt mondhatni hagyomány a költészet szeretete, melyet e hitvallású főiskoláink csepegtetnek az ifjak lelkébe, a lelkipásztori pálya pedig, mely többnyire falusi csendben, a természet kebelén vezet s méla elmélkedésekre készt, még jobban kifejti. Dombi Lajosban is nagy mértékben megvan a kedv és hajlam a költői munkásságra; de az igazi hivatottság hiányzik. Már az is nagy hátránya, hogy a verses el-kulalakja iránt kevés érzelme van, rímei többnyire gyöngék s a versek rythmikus lejtése is szakadozott nála; még a széles alexandrinokban mozog legkényelmesebben. Kötete tartalmilag elég változatos, vannak benne vallásos, hazafias, elmélkedő versek, azonkívül kisebb elbeszélésekkel is megpróbálkozik a szerző, s néhány fordítást is találunk a kötetben. Mutatványul álljon itt a következő költemény:

Az Ur közel.

Fénylő napsugár pompáját az égen
Sokszor árnyalják be fellegek sötéten;
Az élet kertében örömvirág mellett
Szenvedés tövise gyakran talál helyet;
Szerencse karjain fény s hatalom között
Élvek tengerében szednek bár örömet,
Amde sötét bánat gyász éjébe zárva
Mennyi szív sohajtolt, boldogságtól árva? ...
Itt bíbor bársonyban pompázó gazdagok,
Ott vándorsórgó koldus fednek hitvány rongyok,
Emitt palotából hangzik az öröm zav,
S tulkiáltja nyomban panaszos jaj, sohaj;
Munkás családja csüggedés éjében
Halálos ágyon horg, reményben szegényen;
Férjet és gyermeket vesztett szegény özvegy
Bánat tengerében sohajt, zokog, könyez;
A bilincseire vert rab penészes börtönben
Vesztett csaták után — mereng szárnyszegetten,
Borus homlokán ül honfi bánat árnya,
Szabadságsérti küzdött — balsors tört reája ...
Amde az Ur közel! ... szerencsénél csillaga
Gyász éjben örökre miként maradhatna?
Csak kitartás, erő soha ne csüggedjen:
Sorsunk Istennél van, nála segedelem! ...

A Budapesti Szemle júliusi füzeté érdekes és változatos tartalommal jelent meg.

Szilasi Móricznak «A finn nép és hazája» című dolgozata nyitja meg a füzetet, melyből az első közlemény jelenik meg, s ez a kis, de szívós nemzet-történetét, közjogi állását, művelődését, iskoláit s irodalmát ismerteti. Ifj. Návay Lajos folytatja s befejezi most épen alkalmasszerű cikksorozatot «Egy német tudós a szociális kérdékről». Szádeczky Lajos érdekes cikket követekezik utána: «Gróf Teleki Sándor, Liszt Ferenc és az oroszok», melyből lapunk is kivonatos ismertetést ad. «A vizi malom»-ból, Elliot György angol regényéből (fordítja Váczy János) a hetedik közlemény olvasható. Lévy Józseftől «Emléklapok» ezimen kapunk három kisebb költeményt, Vargha Gyula pedig Heine egyik költeményének («A sápadt...») fordítását adja. Farkas Jenő cikket «A magyar munkás táplálkozása» statisztikai adatok és megfigyelések alapján szomorú képet fest a falusi, városi, főleg pedig a fővárosi munkások táplálkozásáról, s nem csodálja, hogy a munkás nép saját érdekei előmozdítására szervezkedik. Ifj. Reményi Ede az ó-kor szerelmi dalnokáról ír «Anakreon szerelmei» ezimen, s ismertetésbe Anakreon számos költeményét beszövi. Az «Ertesítő» rovatban Haraszi Gyula «Molière élete és műve» című munkájának bírálatát találjuk; majd Réthy László hívja föl a figyelmet Diaconovich Kornélnek Szébenben megjelenő «Enciclopedia Romana» művére, melynek utolsó füzetében az oláh nyelv eredetéről már nem azt a mendemondát terjeszti tovább, hogy dácziai származású, hanem a mit a magyar történetírók is régen vallanak. A «Budapesti Szemle», mely Gyulai Pál szerkesztésében a Franklin-Társulat kiadásában jelenik meg, előfizetési ára egész évre 12 frt, fél évre 6 frt.

A «Times» Jókairól. Koszorús regényíróknak egyik legszebb regénye: *Szabadság a hó alatt* most jelent meg — ha jól tudjuk, már másodsor — angol nyelven. A «Times» irodalmi krónikájában olyan dicsőretekkel halmozza el Jókait, mely méltán megörvendeztetet bennünket. «Jókai Mór — írja az angol lap — mindinkább úgy hat reánk, hogy ő az élő novellisták egyik legkiválóbbja. Magyarország valóban büszke lehet e férfúra, a ki realista a szó legjobb értelmében. Jókai egy komopolita Balzac, a kinek ép oly fogékonyasága van az emberi természet bonyolult volta és ellenmondásai iránt, mint a francia írónak, de sokkal hatalmasabb erővel rendelkezik a festői jelenetek leírásában.»

Ó Tátárfüred (1797—1897) és környéke. Ó-Tátárfüred fennállásának századik éve alkalmából írta dr. Jarmay László fürdőorvos. Megjelent az Eggenberger-féle könyvkereskedésben a Földirodalmi könyvtár 84-ik füzeté gyanánt.

Bőven ismerteti a száz év óta fennálló kies fürdőt, mely a régibb időkben *Smekns* név alatt fordul elő. 1797-ben Csáky Károly gróf ugyanis két lakóházat építtetett a nagy-szalóki savanyúforrás mellé s ebből a primitív fűdőtelepből fejlődött ki száz év leforgása alatt a mai Tátárfüred. — Az érdekesen megírt mű részletesen méltatja a fürdőt s múltját, hatását az egyes betegségekben, majd behatóan ismerteti kiránduló helyeit s Tátárfüred egész környékét. Ára 50 kr.

A Jeles írók iskolai tárában, melyet a Franklin-Társulat ad ki, megjelent: *Irene*, szomorújáték 5 felvonásban, írta Kisfaludy Károly; magyarszavakkal ellátta Vozári Gyula főgimnáziumi tanár. Az irodalomtörténeti iskolai tanulmányok jó könyve. Ára 50 krajczár.

Az Olcsó könyvtár legújabb füzeté gyanánt megjelent: *A magyarság az Árpádok korában*, történeti tanulmány Lányi Gyulától. A sok tanulmányt nyújtó dolgozatot eredetileg a Beöthy Zolt által szerkesztett «Magyar irodalomtörténet» közölte először, de most bővebb alakban jut a közönség kezébe. Kiegészíti még egy értekezés: «Történeti irodalmi széjjegyzetek a Sylvester-bulla eredetének kérdéséhez». Ebben a szerző azt bizonyítja, hogy Sylvester pápának Szent István korából eredőnek mondott bullája későbbi időkből eredő kolmány. A füzet ára 20 kr.

«Jón a hajnal.» Ez a címe Abonyi Árpád legújabb regényének, mely az «Athenaeum Olvasótárában» most megjelent. A jelenlegi társadalmi életből meríti tárgyát Abonyi Árpád és eleven leírásban jelennek meg a jellegzetes alakok. A kötet ára szép, piros vászonkötésben 50 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Üres a fészek és egyéb történetek címűen egy kötet elbeszélést hagyta el a sajtót Krúdy Gyulától, kinek nevével utóbbi időkben a napi lapok tárczájában találkozunk. A kötetben nyolcz elbeszélés foglal

helyet, biztató dolgok, a szigorubb formát azonban a szerző mély nem bírja, A kötet az «orsz. irodalmi részvénytársaság» kiadásában jelent meg s ára 1 frt 20 kr.

A Sárosvármegyei Jótékony Nőegylet múltja és jelene. E ezimen dr. Horváth Odón eperjesi jogakadémiai dékánának, az említett emberbaráti egyesület titkárnak tollából egy 432 lapot tartalmazó kötet hagyta el a sajtót, a mely az 1861-ben alakult és jelenleg oly elismerésre méltóan működő derék egyesület múltját nagy részletességgel tárja az olvasó elé, sőt felkarolja mindazokat a figyelemre méltó emberbaráti mozgalmakat, a melyeket Sárosvármegye és különösen Eperjes városnak e századbeli élete felmutat. A vármegye és a város történetében a szabadságharcz korszakát is bemutatja az emberbaráti eszmék szempontjából s több érdekes adatot megvő az elefedéstől. A munka az egy-egy megbízásából az országos ezredévi ünnepélyek alkalmával készült. Négy jól sikerült képmelléklete az egyleti czélok körül buzgólkodó tisztviselőket, és az egylet ujonnan épült árvalházát tünteti fel. A munkához csatolt betűrendes névjegyzék tanúsága szerint a műben közel 800 egyénről történik említés. A mű szép kiállításban került ki Kösch eperjesi nyomdájából, s ára 3 frt. Az összes jövedelem az egylet javára esik. Megrendelések Kösch Árpád egyleti pénztárnokhoz (Eperjesre) küldendők.

Magyar írók élete és munkái. Szinyei József nagy életrajzi lexikonjának 44-ik füzeté (V. kötet 7-ik füzet) került ki a sajtó alól, s a Kanitz és Károlyi nevek közé eső 169 írónak életrajzát foglalja magában a szerzőnek ismert pontosságú és nagy szorgalommal gyűjtött adataival. Az eddig megjelent 44 füzetben 9762 írónak életrajza s munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkereskedő kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára 50 krajczár.

A művészi utazás elve. (Sokrates, Plátó, Aristoteles.) Az érettebb ifjúság számára írta Morvay Győző, kitől több tartalmas fejtegetés és tanulmány jelent meg az utóbbi időben, Új füzetében az ó-kor három bölcsenak, Sokratesnek, Plátónak és Aristotelesnek az emberi alkotó képzeletéről, a költészet-ről, művészet-ről hirdetett elveit állítja össze könnyű olvasmány alakjában, s így az ifjúság haszonnal olvashatja. Megjelent Nagy-Bányán Molnár Mihály nyomdájában s ára 1 korona.

Az «Állatok védelme», a kolozsvári állat-védő egyesület közlönyének legutóbbi száma igen érdekes tartalommal jelent meg s ép oly vonzó, mint magvas cikkeket irtak bele többek közt Herman Ottó és Bartha Miklós is. Az élel, jól összeállított folyóiratot Széchy Károlyné Lorenz Josephine szerkeszti. Megjelenik Kolozsvárott, előfizetési ára egész évre 1 forint.

Verne Gyula munkái. A népszerű francia író illusztrált magyar kiadásából megjelentek a 63—70-ig terjedő füzetek. Befejeződik ezekben az «Utazás a föld központja felé» és kezdődik a «Kerában, a vasfejű» című regény. Verne nemcsak az ifjúságnak kedvelt írója, hanem a nagy közönségnek is, mely könyveiben szórakozást és tudást talál. Munkáit többször adták ki magyarul is, ez a kiadás — melyet a Franklin-Társulat könnyebb hozzáférhetőség kedvéért husz krajczáros füzetekben bocsát közre — nemcsak a legteljesebb, de egyszerűsággal egyedül irodalmi értékű is, mert egyes kötetek jónévi írónak, mint: Beöthy Leo, György Aladár, Gaal Mózes, Huszár Imre és mások fordították. A füzetekre megrendelést elfogad a kiadó (Budapest, IV., egyetem-utca 4.) és minden magyar könyvkereskedő.

«A magyar agrár-szocializmus és az örökberlet» cím alatt alkalmasszerű közgazdasági dolgozat jelent meg Debreczenben a Csokonai nyomdából. A jelentkező bajok megoldására az örökberleti rendszert ajánlja. A kik bővebben akarnak vele megismerkedni, 70 kr-ért szerezhetik meg a művet.

Buda és Vidéke, a főváros budai részének érdekeit buzgó képviselői hetilap, melyet Erdélyi Gyula szerkeszt, már hatodik évét éli. A lap terjesztésére újabbban külön bizottság alakult, s ez külön felhívásban is melegen ajánlja Buda és környéke közönségének figyelmébe a változatos tartalmú s a magyarosodás érdekeit is képviselő lapot. Előfizetési ára egész évre 6 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr. Kiadóhivatal: Budapest, Városmajor-utca 28.

Markó-kiállítás. A Nemzeti Szalon egyesület Szana Tamás indítványára elhatározta, hogy a Florenczen lakó Markó-családot fölkerik Markó Károly, a hírneves magyar festő műveinek átenga-

désére. Az egyesület, ha a család teljesítésére kérését, külön kiállítás fog rendezni Markó műveiből. A nagy művész képeiből a nemzeti múzeumban is külön terem van berendezve.

Az orsz. dalregyesület zenei pályázatai. A jövő évben Aradon tartandó orsz. dalünnep alkalmából a dalregyesület több pályadíjat tűzött ki, a melyekre 44 pályamű érkezett. A verseny-négyesre kiűzött 200 koronás pályadíjat egyhangulag a «Remény» című, Bajza szövegére készült műnek ítéltek oda. Szerzője Gadl Ferenc, a szabadkai zenede igazgatója. Goll János közös előadásra való magyar műdalra tűzött ki pályadíjat a melylyel az Ábrányi Emil «Szabadság, dicsőség»... című költeményére szerzett dalt tüntették ki. Szerzője Lányi Ernő, egri kar-nagy. A többi pályázat meddő maradt.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az országos képtár öre. A közoktatásügyi miniszter Térey Gábornak, a freiburgi egyetem magántanárát az országos képtár örévé nevezte ki. Térey a művészetek és műtörténelem egyik kiváló ismerője, s az országos képtár metszet-gyűjteményéből is ő rendezte a napokban megnyitott érdekes kiállítást.

A keszthelyi Georgicon alapítójának emlékezete. Keszthelyen július 5-ikén Zala megye törvényhatósága és a zalamegyei gazdasági egyesület, gróf Festetics Györgynek, a keszthelyi «Georgicon» halhatatlan emlékké megalapítójának emlékére, az az intézet 100-ik évfordulója alkalmából fényes ünnepélyt rendezett.

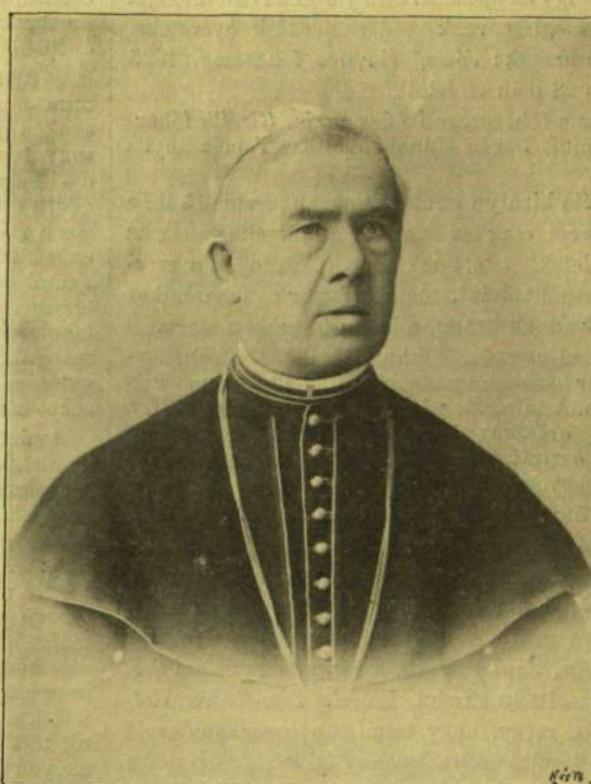
Az ünnepély díszközgyűléssel kezdődött, melyet dr. gróf Jankovics László főispán nyitott meg, előadva, hogy az ünnep egydéli tárgya gróf Festetics György arcképének leleplezése. Ezután a főispán vezetése alatt háláadó isteni tiszteletről, a bizottsági tagok. Az isteni tiszteletről Balaton József apátplébános tartotta, a zalaegerszegi társaskör dalárdájának közreműködésével. Ennek végeztével a közgyűlési terembe vonultak, hol dr. Haudek Agoston zala-apáti jószágkormányzó történelmi vonatkozásokban gazdag emlékbeszéde után lezuholt a lepel gróf Festetics György sikerült arcképéről. A közgyűlés elhatározta, hogy az emlékbeszédet jegyzőkönyvbe irtatja s külön is kinyomtatja.

A magyar orvosok és természetvizsgálók ideai vándorgyűlése Trencsénben lesz, a Vágvolgy és Trencsén-Teplicz meglátogatásával. A tudományos előadások közt dr. Kiss Károly megmutatja az emberi test átvilágítását a Röntgen sugarakkal. A gyűlésen résztvenni kívánók forduljanak Lakits Ferenc dr. központi titkárhoz (Budapest, Csokonay-utca 8/b.). Az 5 frtnyi tagdíj pedig a vándorgyűlés pénztárosánál, dr. Szalkay Gyulánál (VII. kerepesi-ut 44. I. em. 6.) fizetendő.

MI UJSÁG?

A «Vasárnapi Ujság» képmelléklete. Lapunk jelen számához mellékelve veszik olvasóink a «Vasárnapi Ujság» külön képmellékletét, mely Abdul Hamid szultán visszatérését ábrázolja a szelamlíkról. Magyar festőművésztől alig, vagy csak kevés eredeti rajz jelent még meg Konstantinápolyból, hol pedig számos magyar vonatkozású emlékre találunk. Janyik Mátyás festőművész munkatársunk, ki már hosszabb ideje Konstantinápolyban időzik, több rajzot készít számunkra, s ezek elsőjét, mint a török főváros életének egyik érdekes jelenetét, képmellékletünkön adjuk. A «Vasárnapi Ujság» ezen 1897. első felévi képmellékletét a jelen számmal mindazon előfizetőink megkapják, a kik a január-júniusi felévi folyamot megrendelték.

József főherczeg doktorrá avatása. A kolozsvári egyetem a bölcsészeti tudományok díszdoktorrá választotta József főherczeget, az ezredéves ünnep alkalmából, és elismeréséül a működésnek, melyet a főherczeg a néprajz és nyelvészet körül kifejtett. Örömmel fogadta a főherczeg a kolozsvári



Dunky fiverek fényképe után.

LÓNHART FERENCZ, A VOLT ERDÉLYI RÓM. KATH. PÜSPÖK.

(Életrajzi adatait a Vasárnapi Ujság múlt heti számának 446. d. lapján közöltük.)

egyetem figyelmét, s nagyrabecsülése kifejezésére fentartotta magának, hogy személyesen jelenik meg az alma mater előtt diplomája átvételére. Ez július 6-ikán történt meg, ünnepélyesen.

A főherczeg reggel érkezett Kolozsvárra, hol a városi hatóság, az egyetem rektora és dékánjai, a hadsereg és honvédség főbbjei várták. Albach polgármester mutatta be az egyetem rektorát, dr. Farkas Lajos tanárt, ki viszont a dékánokat mutatta be. József főherczeg csak rövid pihenőt tartott a városban, s az egyetemre sietett, hol nagy díszszel fogadták. Dr. Farkas Lajos egyetemi rektor üdvözölte, majd dr. Farkas Gyula a matematikai és természettudományi kar dékánja mondta el a fölváto beszédet, s felruházta «mindazokkal a jogokkal és kiváltságokkal, a melyek a felség kegyéből és a törvény erejénél fogva a doktorokat megilletik.» Az ünnepélyes szertartás, a meleg szavak, a lelkes éljenzés mélyen meghatották a főherczeget, ki így válaszolt:

«Fogadja a kolozsvári Ferencz József tudományegyetem legőszintébb és legbensőbb hálámat azért, hogy engem csekély és kees tudományos munkásságom után doktorának választott. Örömmel tölt el az egyetem fejlődése és működése e helyen a haza keleti véghatárán, a hol a magyar művelődés célja a magyarság emelése, a mi a tudomány által érhető el. Legyenek meggyőződve arról, hogy mint mindig ragaszkodtam a tudományhoz s azokhoz, kik a tudományt a magyarság javára fejlesztették, ezután kettős ragaszkodással leszek irántok és ezt szíven mélyből mondom, ragaszkodásom és érzésem nem mulandó, hanem addig fog tartani, míg szívem dobbanása tart.» (Hosszas éljenzés.)

A főherczeg erre átvette diplomáját és beirta nevét az egyetem könyvébe.

Az ünnep után a rektor megmutogatta a főherczegnek a jogi fakultás tantermet. — «Mikor engem Prágába vittek, — jegyezte meg a főherczeg jövedvén, — ott nem tudtam megmérni a jogi tanárommal. Mindig azt mondta: olyan magyar fiskális eszem van. ... Majd a mathézisről szólván, megjegyezte: «Ha most kellene vizsgáznom az urak előtt, megbukatnának, pedig valaha tanultam én felsőbb matematikát.»

Délben a főherczeg ebédet adott a New-York fogadóban. Hivatalosak voltak: Marneg Odón altábornagy, Palkovics József tábornok és többen a törzstisztek közül; Albach Géza polgármester, Bíró Béla apátplébános, Farkas Lajos dr. rektor, Fekete Gábor táblai elnök, Szász Domokos ev. ref. püspök, Ferencz József unitárius püspök, Kozma Gyula főügyész, Lázár István gróf alispán, stb. Délután a főherczeg az egyetem botanikus kertjét nézte meg. Másnap Brassóba utazott.

József főherczeg unokája. A kistapolcsányi kastélyban, mely most József Ágost főherczeg családi széke, e hó 5-ikén délben a főherczeg neje, Augustza főherczegnő egészséges leánygyermeknek adott életet. Augustza főherczegnő tudvalevőleg Lipót bajor herczeg és Gizella főherczegnő

